

Gemeente Westland
Het College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 150
2670 AD NAALDWIJK

Betreft: Advies ASDW op het Strategisch Beleidskader Sociaal Domein 2025

Naaldwijk, 12 april 2025

Geacht College,

De Adviesraad Sociaal Domein Westland (ASDW) heeft op 5 maart 2025, per email, het verzoek gekregen om advies uit te brengen op het Strategisch Beleidskader Sociaal Domein (in het vervolg: SBSD).

Allereerst onze complimenten voor het zorgvuldige totstandkomingsproces waar naast de ASDW ook veel andere maatschappelijke organisaties bij zijn betrokken.

Wij onderschrijven de nadruk op preventie. Tegelijkertijd willen wij waarschuwen voor te veel wensdenken: de effecten van preventieve maatregelen moeten eerst aantoonbaar zijn voordat de financiering voor geïndiceerde zorg wordt verminderd. Ook hier gaan waarschijnlijk de kosten voor de baten uit.

Het uitgangspunt dat gelijke kansen soms ongelijke investeringen vragen, ondersteunen wij volledig. Daarnaast waarderen wij de brede definitie van het sociaal domein en de ambitie om te komen tot integraal beleid. Wij zijn graag bereid om hierover zowel gevraagd als ongevraagd advies te geven.

Tegelijkertijd constateren wij dat een aantal cruciale punten aanvulling en aanscherping behoeven. In dit advies treft u onze belangrijkste opmerkingen en suggesties aan, mede gebaseerd op onze eigen ervaringen in de samenleving. We hopen hiermee bij te dragen aan een robuust kader dat optimaal aansluit bij de behoeften van Westlanders. Dit beleidskader vraagt om een duidelijk plan van aanpak met concrete doelen, monitoren en evalueren van bereikte effecten en bijsturen waar nodig.

Hieronder hebben wij de belangrijkste aandachtspunten samengevat met verwijzingen naar passages in de tekst van het SBSD.

1. Visie en uitgangspunten (SBSD Hoofdstuk 2)

- **Normalisatie en definities**

Het begrip 'normalisatie' duikt regelmatig op, maar een eenduidige definitie ontbreekt. Wij adviseren expliciet te omschrijven wat hiermee wordt bedoeld, om te voorkomen dat er binnen beleid en uitvoering verwarring ontstaat.

- **Kwaliteit van leven en brede welvaart**

Ook het begrip 'kwaliteit van leven' komt regelmatig terug in het document. Wij adviseren ook dit begrip beter te verankeren, bijvoorbeeld door het te koppelen aan het concept van 'brede welvaart' en te verwijzen naar regionale en nationale initiatieven en onderzoeken op dit gebied om duidelijker te krijgen hoeveel hiervan beïnvloedbaar is door gemeentebestuur en hoe we effecten kunnen meten. Zo wordt duidelijk op welke manier gemeente, maatschappelijke partners en inwoners samen bijdragen aan een welvarend, gezond en veerkrachtig Westland.

- **Financiële kaders kunnen scherper**

Het beleidskader spreekt over een stijgende zorgvraag en beperkte middelen, maar er ontbreekt inzicht in de beschikbare budgetten en de mogelijkheden om bij te sturen. Wij adviseren u deze financiële onderbouwing scherper te formuleren en duidelijk te maken op welke budgetten de gemeente daadwerkelijk invloed heeft.

- **Onderbouwende analyses onderbreken**

De nota onderkent de (negatieve) ontwikkelingen in de samenleving zoals stijgende zorgvraag, afname van mantelzorgers en vrijwilligers, krapte op de arbeidsmarkt en tekort aan woningen. Ook financieel is ongewijzigd voortzetten van ondersteuning en zorg niet houdbaar. De problemen worden weliswaar benoemd maar in de nota zijn nauwelijks feiten genoemd die deze problemen onderbouwen met bijvoorbeeld statistieken, onderzoeksresultaten en prognoses.

- **Eerder beschouwend dan vernieuwend**

De koers is helder, maar echte vernieuwing zal vooral zichtbaar worden in de uitvoering — in hoe er wordt samengewerkt en gehandeld. Daarom adviseren wij om binnen deze koers ruimte te creëren voor innovatieve werkwijzen, experimenten en een gemeentelijke houding die actief uitnodigt tot innovatief denken. Niet vasthouden aan 'zo doen we dat hier', maar actief openstaan voor andere oplossingen en frisse perspectieven. Zo wordt de transformatie niet alleen een plan op papier, maar ook een daadwerkelijke stap richting duurzame verandering.

2. Bestaanszekerheid (SBSD Hoofdstuk 3)

- **Adequaat wonen als basisbehoefte**

Betaalbare en passende woonvormen zijn een cruciaal onderdeel van bestaanszekerheid. Verwijzingen naar de bestaande Woonvisie zijn helpend, maar wij missen een concrete uitwerking van hoe de gemeente invulling geeft aan de ambitie om voor jong en oud voldoende, maar ook toegankelijke woonruimte te creëren. Voor een deel ligt deze opgave op het fysieke domein, maar er zijn overduidelijk raakvlakken met het sociaal domein: "Wonen is het nieuwe zorgen" zei voormalig Rijksbouwmeester Floris Alkemade¹.

- **Diversiteit aan woonvormen**

Vooral ouderen die willen doorstromen en jongeren die zelfstandig willen beginnen of mensen die groepsgewijs willen wonen, ervaren structurele woningtekorten. Denk hierbij aan (kleinschalige) woon-zorgconcepten voor mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, starterswoningen en appartementen voor senioren. Preventie zal een stijging van de zorgbehoefte die voortkomt door de vergrijzing niet kunnen

¹ College van Rijksadviseurs (2018) *Who Cares. Onderwerpprijsvraag voor nieuwe vormen van wonen, zorgen en ondersteunen.*, www.prijsvraagwhocares.nl

voorkomen. Ook de decentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang vraagt om passende woonvormen. Daarom is behoefte aan woonvormen die omzien naar elkaar en 'samenzorg' stimuleren, zoals collaboratieve en intergenerationele woonvormen.

- **Voorkomen van armoede en schulden**

Reeds bestaande regelingen zoals het kindpakket en de computerregeling zijn belangrijke instrumenten die de gemeente via de Westlandpas ter beschikking stelt, maar stimuleer uitbreiding van het aanbod voor kinderen én volwassenen en zorg voor regelmatige indexatie van vergoedingen, zodat tegemoetkomingen blijven aansluiten op de werkelijke kosten.

3. Sociale basis, gezondheid en laagdrempelige ondersteuning (SBSD Hoofdstuk 4,)

Sociale basis (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.2)

- **Versterken van de lokale netwerken**

Veel verenigingen, kerken en moskeeën hebben al een natuurlijke signaal- en ontmoetingsfunctie. Dit geldt ook voor bibliotheken, wijkcentra en andere welzijnsorganisaties. Maak hier actiever gebruik van en betrek deze organisaties nadrukkelijk in preventie, vroegsignalering en toegankelijkheid van ondersteuning.

- **Praktische barrières wegnemen**

Wij pleiten voor een inclusieve benadering, zowel voor mensen met fysieke als mentale beperkingen. Laagdrempeligheid betekent ook aandacht voor toegankelijkheid (zoals rolstoelgebruik, digitale vaardigheden en angst voor stigmatisering en uitsluiting).

Gezondheid (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.2)

- **Focus op preventie**

Het inzetten op (geestelijke) gezondheidszorgpreventie, bijvoorbeeld via gespecialiseerde GGZ-partners, kan effectieve resultaten opleveren. Denk aan preventieve programma's die worden begeleid door psychologen of andere vakkrachten. Overweeg voor jeugd extra modules zoals KOPP/KOV-groepen² (voor kinderen van ouders met psychische problemen).

- **Bestaande programma's benutten**

Maak optimaal gebruik van al beschikbare gezondheidsprogramma's en voorkom onnodig 'het wiel opnieuw uitvinden'. Investeer in samenwerking met onderwijs, sportverenigingen, maatschappelijke organisaties en werk nauw samen met professionals die kennis en ervaring hebben.

Jeugd en onderwijs (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.3)

- **Systemische benadering**

Jeugdproblematiek speelt zich af in context van gezin, school en buurt. Zorg daarom voor collectieve hulp binnen scholen en neem daarbij het bredere netwerk rondom de jeugdigen mee. Denk aan laagdrempelige preventieprojecten en vroegsignalering in kinderopvang; het onderwijs en jongerenwerk.

- **Diversiteit in hulpaanbod**

Kinderen en jongeren verschillen sterk in behoeften. Breidt het bestaande aanbod uit of maak het meer divers; daarmee sluit hulp beter aan bij wat werkelijk nodig is. Werk

² <https://www.trimbos.nl/kennis/kopp-kov/voor-professionals/professionals-rondom-kopp-kov/>

intensiever samen met (gespecialiseerde) jeugdzorgorganisaties en houd rekening met trauma's bij nieuwkomers.

- **Onderwijs als 'voelspriet'**

Leraren en begeleiders zien problemen vaak als eerste. Erken deze cruciale rol en faciliteer hen met voldoende tools en kennis om (beginnende) problemen te signaleren en door te verwijzen.

Sport en bewegen (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.4)

- **Bereikbaarheid en betaalbaarheid**

Sport is een belangrijk middel om mensen in beweging te krijgen en sociale contacten te bevorderen, maar houdt het betaalbaar en toegankelijk (fysieke toegang, vervoersmogelijkheden). Denk aan gerichte regelingen voor mensen met een krap budget en ondersteuning van verenigingen die kampen met vrijwilligers- of kadertekort.

- **Breed en inclusief aanbod**

Aanbod van sportactiviteiten in vakanties en samenwerking tussen sportverenigingen en (jeugd)welzijnswerk is zeer waardevol. Zorg dat iedereen – van jong tot oud, met of zonder beperking – toegang heeft tot sport en activiteiten zoals scouting. Ontwerp en beheer openbare ruimten ook op zo'n manier dat het niet alleen sporten en bewegen faciliteert, maar ook ontmoeting, het liefst tussen verschillende groepen en generaties.

Cultuur, kunst en erfgoed (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.5)

- **Multifunctioneel theater**

Het idee voor een nieuw theater wordt genoemd, maar de invulling is nu nog wat vrijblijvend. Geef concreet aan hoe zo'n accommodatie, nog meer dan nu het geval is, meerwaarde kan bieden als sociaal-maatschappelijk ontmoetingspunt. Zo kan het dienen als plek voor (jeugd)theater, zang, dans, toneel en andere activiteiten, zoals stages, die verschillende generaties verbinden.

- **Jeugd actief betrekken**

Stimuleer laagdrempelige culturele initiatieven, bijvoorbeeld via bibliotheken en wijkcentra. Denk aan muziek- en dansworkshops of toneellessen. Biedt ruimte voor initiatieven in alle soorten en maten: grote gevestigde verenigingen, maar ook kleinere (particuliere) initiatieven, en activiteiten buiten de reguliere verenigingen om, zodat ook jongeren die niet bij een vereniging zitten mee kunnen doen. Gebruik wijkcentra, buurtinformatiepunten, bibliotheken om bekendheid te geven aan deze activiteiten.

Wonen en Zorg (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.6)

- **Woonvormen voor ouderen en mensen met een zorgvraag**

De vraag naar passende woonvormen neemt de komende decennia fors toe. Preventie alleen lost de demografische druk niet op. Investeer in woonprojecten die zorg en wonen combineren, en maak ruimte voor particuliere initiatieven. Stimuleer doorstroming door senioren te helpen verhuizen naar een passend alternatief.

- **Snelle en creatieve oplossingen**

Westland bruist van creatief ondernemerschap. Maak hier gebruik van en wees bereid tot 'out-of-the-box'-denken: ondersteun lokale (bouw)initiatieven, werk samen met het bedrijfsleven en voorkom dat procedures jarenlang vertraging oplopen. Faciliteer praktische oplossingen die aansluiten op de behoeften in de gemeente. Motiveer coöperaties om een project als "Kamer met aandacht" mogelijk te maken zonder negatieve effecten op bv. huurtoeslag.

Openbare orde en Veiligheid (SBSD Hoofdstuk 4, Paragraaf 4.7)

- **Voelsprietten in de samenleving**

Terecht benadrukt het beleidskader het belang van voelsprietten diep in de Westlandse samenleving. Naast de genoemde partijen denken wij dat scholen, kerken en moskeeën kunnen bijdragen aan die contacten. Zij zien en horen veel.

4. Toegang met een brede blik (SBSD Hoofdstuk 5)

Om een toegang met een brede blik te realiseren is het belang om te benadrukken dat er een gezamenlijke taak ligt. Dit vraagt om een hecht samenwerkingsnetwerk waarbij vrijwilligers; mantelzorgers; naasten en andere actieve burgers een essentieel onderdeel van dat netwerk zijn. Betrokken professionele partijen zoals Vitis Welzijn, Patijnenburg en SKT moeten verder kijken én werken dan de eigen organisatiemuren. Dat vraagt om werken op basis van onderling vertrouwen en geen 'concurrentie' met het oog op financiële middelen.

5. Geïndiceerd en maatwerkvoorzieningen (SBSD Hoofdstuk 6)

Specialistische jeugdhulp (SBSD Hoofdstuk 6, Paragraaf 6.1)

- **'Normaliseren' met zorgvuldigheid**

Het uitgangspunt dat niet alles meteen specialistische hulp vereist kan zinvol zijn, maar vraagt een heldere afbakening. Maak duidelijk hoe en wanneer gespecialiseerde hulp wél snel en adequaat wordt ingeschakeld. Medicaliseren is geen streven, maar de suggestie mag niet gewekt worden dat problemen afgeschoven worden. Zoek naar de balans.

- **Regie en samenwerking**

Een gezin met meerdere problemen moet niet telkens opnieuw het verhaal doen. Werk aan eenduidige diagnostische en registratiesystemen, meer samenwerking (inclusief onderwijs, het eigen netwerk en wijkagent) en een duidelijke regiefunctie, bijvoorbeeld bij het wijkteam.

Wet maatschappelijke ondersteuning (SBSD Hoofdstuk 6, Paragraaf 6.2)

- **In samenhang met andere domeinen**

WMO-voorzieningen staan niet op zichzelf. Er is een verband met wonen, mantelzorg, inkomensondersteuning en welzijn. Voorkom verkokering van beleid en zorg voor heldere toegang en voldoende onafhankelijke clientondersteuning.

- **Innovatieve arrangementen**

Ondersteun bewonersinitiatieven (denk aan ontmoetingsruimtes in wooncomplexen), maar let ook op privacy en voldoende mogelijkheden voor een vertrouwelijk gesprek.

Werk en inkomen (SBSD Hoofdstuk 6, Paragraaf 6.3)

- **Erken dat niet iedereen (betaald) kan werken**
Zinnen als “Werk is de beste vorm van zorg” klinken pakkend, maar sluiten mensen met een (chronische) beperking of ernstige ziektelast buiten. Wees bewust van deze groep en zorg voor adequaat beleid dat niet uitsluitend gefocust is op bemiddeling naar betaald werk. Ook de term “inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt” kan stigmatiserend werken. Het legt de verantwoordelijkheid om tot werken te komen bij de persoon zelf, terwijl vaker de arbeidsmarkt onvoldoende is ingericht op mensen met allerlei beperkingen. Ook van werkgevers kan een bijdrage verwacht worden om die afstand te verkleinen.
- **Mantelzorg en vrijwilligerswerk**
Geef ruimte aan mensen in de bijstand die mantelzorgen of vrijwilligerswerk doen. Dit bevordert participatie en maatschappelijke betrokkenheid, in plaats van dat ze klem komen te zitten in regels rondom sollicitatieplicht en onkostenvergoedingen.
- **Inburgering en statushouders**
Houd rekening met trauma's en taalachterstanden. Organiseer begeleiding gericht op sociale integratie, samenwerking met vrijwilligers, én scholing voor ambtenaren en professionals om intercultureel te communiceren. De begeleiding naar werk en het taalonderwijs voor statushouders is in het Westland nog onvoldoende robuust georganiseerd. Dit zorgt voor wachtlijsten en te trage inburgering en draagt niet bij aan het lokale draagvlak voor nieuwe Westlanders.
- **Werkgevers stimuleren**
Moedig werkgevers aan om werkplekken toegankelijk te maken voor mensen met een beperking of chronische aandoening. Dat vereist vaak aanpassingen, maar verbreedt het arbeidsaanbod en vergroot kansen op duurzaam werk. Patijnenburg kan hierbij ook een rol vervullen door kansen op werk met maatschappelijke meerwaarde te creëren.

Er zijn ook Westlanders met een beperking en een gemiddeld of hoog denkniveau. Zij verdienen ook de mogelijkheid om deel te nemen aan het arbeidsproces. Spoor werkgevers aan om deze mensen te verwelkomen.

6. Monitoring en sturing (SBSD Hoofdstuk 7)

- **Maak doelen en resultaten meetbaar**
Het is onduidelijk hoe effect en impact van het beleid worden vastgesteld. Formuleer heldere, meetbare doelstellingen, zowel kwantitatief als kwalitatief, en evalueer die structureel. Bijvoorbeeld door aansluiting te zoeken bij de eerdere genoemde systemen rond het meten van ‘Brede Welvaart’.
- **Regelmatige evaluatie en bijsturing**
Bedenk hoe u verantwoording aflegt: zowel gemeentelijke afdelingen als maatschappelijke partners moeten tussentijds evalueren of beoogde resultaten worden bereikt. Stel indien nodig bij en leer van andere gemeenten en best practices.
- **Niet alleen plannen, maar doen**
De ASDW begrijpt dat het Strategisch Beleidskader nog geen uitvoeringsplan is. Maar dat uitvoeringsplan moet er wel komen. Zorg voor een concreet plan van aanpak met heldere rollen, deadlines en middelen zodat er geen vertraging ontstaat tussen beleid en uitvoering.

Samenvattend

- a) **Verduidelijk kernbegrippen** zoals 'normalisatie', 'toegankelijkheid', 'kwetsbare groepen' en 'kwaliteit van leven', om misverstanden te voorkomen. Sluit aan bij concepten zoals 'brede welvaart'.
- b) **Geef budgettair inzicht** en maak prioritering zichtbaar. Beschrijf reëel wat wel en niet haalbaar is.
- c) **Borg een brede, inclusieve benadering** die oog heeft voor diverse doelgroepen, waaronder mensen met een (chronische) beperking, mantelzorgers, ouderen en nieuwkomers.
- d) **Versterk preventie** door samen te werken met gespecialiseerde partijen (bijvoorbeeld in de GGZ), onderwijsinstellingen en lokale netwerken zoals kerken, moskeeën en welzijnsorganisaties.
- e) **Stimuleer doorstroming en innovatieve woon-zorgoplossingen** om te voldoen aan de woon- en zorgvraag van ouderen en mensen met beperkingen.
- f) **Maak sport, cultuur en erfgoed laagdrempelig en multifunctioneel** inzetbaar, bijvoorbeeld via een nieuw theater dat als breed sociaal-cultureel centrum fungeert.
- g) **Vergroot de regie en samenhang** in (jeugd)zorgtrajecten door eenduidige registratie en coördinatie, zodat mensen niet meerdere keren hun verhaal hoeven te doen.
- h) **Evalueer periodiek** en stel waar nodig bij. Implementeer heldere meetinstrumenten, plan van aanpak en feedbackloops om de effecten van het beleid te monitoren, te evalueren en waar nodig bij te sturen.
- i) **Er wordt veel gevraagd van vrijwilligers.** Zet die actieve inwoners ook eens in het zonnetje. Bijvoorbeeld door een jaarlijks gratis theaterbezoek of bibliotheek-abonnement. Zo is waardering niet alleen symbolisch, maar waardevol voor het gevoel van erkenning.

Met deze aanbevelingen willen wij bijdragen aan een effectief, toekomstbestendig en inclusief sociaal beleid in het Westland. Wij staan graag klaar om verdere toelichting te geven.

Met vriendelijke groet,
Namens de Adviesraad Sociaal Domein Westland,

Nico van der Knaap
Voorzitter ASDW